

Bóg Ojciec i ojciec Abraham. Relacja między Bogiem a człowiekiem – historia Abrahama

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Erich Auerbach, *Blizna Odyseusza*, Warszawa 1968, s. 54–59.
- Źródło: Rdz 18, 20–33, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 37–38.
- Źródło: Rdz 15, 1–18, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 35.
- Źródło: Rdz 17, 1–19, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 36.
- Źródło: Rdz 18, 1–16, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 37.
- Źródło: Rdz 22, 1–18, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 40–41.
- Źródło: Rdz 12, 1–7, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 33.

Bóg Ojciec i ojciec Abraham. Relacja między Bogiem a człowiekiem – historia Abrahama

Ludovico Carracci, *Poświęcenie Izaaka*, XVI w.

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Historia Abrahama zaczyna się niemal tak samo jak biblijny opis stworzenia świata, czyli od słów: „Pan rzekł”. Patriarcha w wieku siedemdziesięciu pięciu lat posłuchał Bożego wezwania do opuszczenia rodzinnych stron. Abraham uważany jest za główną, obok Mojżesza, postać Izraela dla wszystkich [religii abrahamicznych](#). Jego wiara pozwoliła mu przetrwać wszelkie trudności życiowe i chwile wątplenia. Chrześcijanie widzą w nim natomiast wzór postawy człowieka w relacji z Bogiem.

Twoje cele

- Zinterpretujesz motyw nadania przez Boga nowych imion Abrahamowi i Sarze.
- Wyjaśnisz powody, dla których Bóg poddał Abrahama próbie wiary.
- Scharakteryzujesz Abrahama jako człowieka wiernego Bogu.

Przeczytaj

Dzieje ludzkości od Adama i Ewy do Abrahama

Księga Rodzaju przedstawia dzieje ludzkości od stworzenia Adama i Ewy do znalezienia się plemion izraelskich w Egipcie. Okres ten bywa dzielony na trzy części:

- od powstania świata do przymierza Boga z Noem po potopie,
- od czasów Noego do przymierza Boga z Abrahamem,
- od czasów Abrahama do zamieszkania Żydów w Egipcie.

Pierwszą z nich można nazwać dziejami przedhistorycznymi, ponieważ wiedza o tych wydarzeniach nie opiera się na żadnych świadectwach. Natomiast Abraham miałby być tą ważną postacią biblijną, której działania można udokumentować. Efekty tych działań widzieli Żydzi spisujący Biblię i zamieszkujący ziemię kiedyś nazywaną [Kanaan](#) a później Ziemią Obiecaną czy [Judeą](#) i [Izraelem](#). Wyjaśnienie powodów, dla których wybrali te tereny do życia, zawiera właśnie opowieść o losach Abrahama i jego potomstwa.

Historia Abrahama

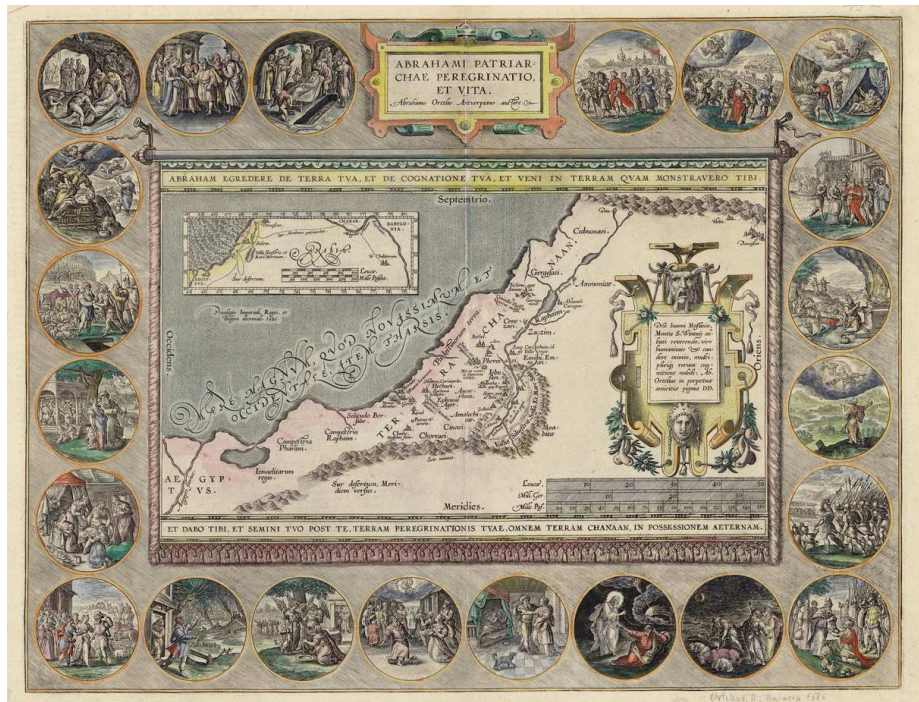
Abraham występuje tylko w Biblii. Nie wspominają go żadne inne dokumenty starożytne. Nie znaczy to jednak, że jest postacią fikcyjną. Bibliści biorą pod uwagę fakt, że zawarte w Piśmie Świętym opowiadania pochodzą z różnych przekazów. Z tego powodu wśród uczonych trwają dyskusje na temat czasu, w którym żył Abraham – sytuuje się go między XXI a XV w. p.n.e.

Z większą dokładnością można określić drogę, jaką biblijny [patriarcha](#) przebył do kraju Kanaan. Jeden z wersetów Księgi Rodzaju zawiera słowa, które Bóg miał powiedzieć do [Abrama](#): „Ja jestem Pan, który ciebie wywiodłem z Ur chaldejskiego” (Rdz 15, 7). Ur to miasto, które w drugim tysiącleciu p.n.e. należało do najważniejszych w południowej Babilonii. Tam mieszkał Abram, lecz prawdopodobnie jego rodzina wywodziła się z leżącego na północ od Ur [Charan](#). Z nieokreślonego powodu Abram z całym swym rodem wrócił do Charan. Właśnie wtedy usłyszał głos Boga, by porzucić ojczyste ziemie i pójść dalej. To wezwanie rozpoczęło długotrwałą wędrówkę, podczas której Abraham zamieszkiwał w różnych miejscach, m.in. w Hebronie, Negebie, a także w Egipcie.

W Biblii podkreśla się, że Abraham wyruszył w drogę na wyraźny rozkaz Boga, który wybrał go jako nosiciela Bożego błogosławieństwa dla wszystkich narodów: „Wyjdź z twojej ziemi rodzinnej i z domu twego ojca do kraju, który ci ukaże. Uczynię bowiem z ciebie wielki naród. [...] Przez ciebie będą otrzymywały błogosławieństwa ludy całej ziemi” (Rdz 12, 1-3). Abraham bezwarunkowo uwierzył słowu Boga i udał się na wędrówkę, pozostawiając dom

i znane sobie ziemie. Zrobił tak, mimo że w jego czasach opuszczenie swojego klanu i znalezienie się w obcej przestrzeni oznaczało narażanie się na niechybną śmierć.

Głos Boga, który usłyszał Abraham, nakazał mu całkowicie zmienić swój los. Miał on najpierw opuścić znane sobie ziemie Babilonii, a następnie osiąść w jednym miejscu, a więc zrezygnować z wędrownego życia. Miał również odrzucić swoich dotychczasowych bogów i stać się wyznawcą tego Boga, który obiecał mu [Kanaan](#) i liczne potomstwo.

Tilemannus Stella, *Wędrówka i życie patriarchy Abrahama*, 1590

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Postawa absolutnego zawierzenia Bogu spowodowała, że nie tylko wśród wyznawców judaizmu, ale również wśród chrześcijan, [muzułmanów](#) i [bahaitów](#) Abraham stał się wzorem: pokazuje on, że prawdziwa wiara polega na całkowitym zaufaniu i gotowości odrzucenia wszystkiego na wezwanie Boga.

Relację między Bogiem a Abramem–Abrahamem symbolizuje trasa, jaką przebył z Ur do Hebronu, gdzie zmarł. O zawierzeniu słowom Boga świadczy nie tylko wytrwałość Abrahama w trwającej kilkadziesiąt lat wędrówce, ale także fakt, że był gotów złożyć w ofierze swojego syna.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Przymierze z Bogiem

Abraham widzi Ziemię Obiecaną, autor nieznany, XIX w.

Anonimowy XIX-wieczny twórca tak przedstawił wędrówkę Abrahama i jego rodu do Kanaan. Obraz nie jest dokładnym odzwierciedleniem biblijnych słów. Co można uznać za malarski „naddatek” w stosunku do Księgi Rodzaju?

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

“ Rdz 12, 1–7

12. 1 Pan rzekł do Abrama: „Wyjdź z twojej ziemi rodzinnej i z domu twego ojca do kraju, który ci ukazę. **2** Uczynię bowiem z ciebie wielki naród, będę ci błogosławił i twoje imię rozśląwie: staniesz się błogosławieństwem”. [...] **4** Abram udał się w drogę, jak mu Pan rozkazał, a z nim poszedł i **Lot**. Abram miał siedemdziesiąt pięć lat, gdy wyszedł z Charanu. **5** I zabrał Abram z sobą swoją żonę **Saraj**, swego bratanka Lota i cały dobytek [...]. Gdy zaś przybyli do Kanaanu, **6** Abram przeszedł przez ten kraj aż do pewnej miejscowości koło **Sychem**, do dębu **More**. [...] **7** Pan, ukazawszy się Abramowi, rzekł: „Twojemu potomstwu oddaję właśnie tę ziemię”. Abram zbudował tam ołtarz dla Pana, który mu się ukazał.

Źródło: Rdz 12, 1–7, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 33.

Zapowiedź liczego potomstwa i przymierze

Abram – Abraham

Obietnica narodzin syna

Słownik

Judea

królestwo Judy – państwo żydowskie powstałe po rozpadzie Izraela, który miał miejsce po śmierci Salomona; jego stolicą była Jerozolima; istniało od X do VI w. p.n.e. kraina nad Morzem Śródziemnym, której południową część zajęli potomkowie Abrahama i gdzie powstało starożytne państwo żydowskie

Kanaan

kraina nad Morzem Śródziemnym, której południową część zajęli potomkowie Abrahama i gdzie powstało starożytne państwo żydowskie

nomada

(gr. *nomás* – pasterski, koczownik) – człowiek prowadzący koczowniczy tryb życia

patriarchowie

(hebr. *Awot*) – legendarni praojcowie ludzkości i Izraela; zalicza się do nich Abrahama, Izaaka i Jakuba, od których zaczyna się historia narodu żydowskiego oraz dzieje jego przymierza z Bogiem

Saraj, Sara

Saraj to pierwsza żona Abrahama, matka Izaaka; imię Sara (hebr. *Szarratu* – Księżniczka) Bóg nadał jej po zawarciu przymierza z Abrahamem

Zjednoczone Królestwo Izraela

państwo żydowskie, które powstało pod koniec XI w. p.n.e., po śmierci Salomona zostało podzielone na królestwo Judy (na południu) i królestwo Izraela (obejmujące północ dawnego kraju, z ważnymi ośrodkami w Betel i Dan)

Mapa myśli

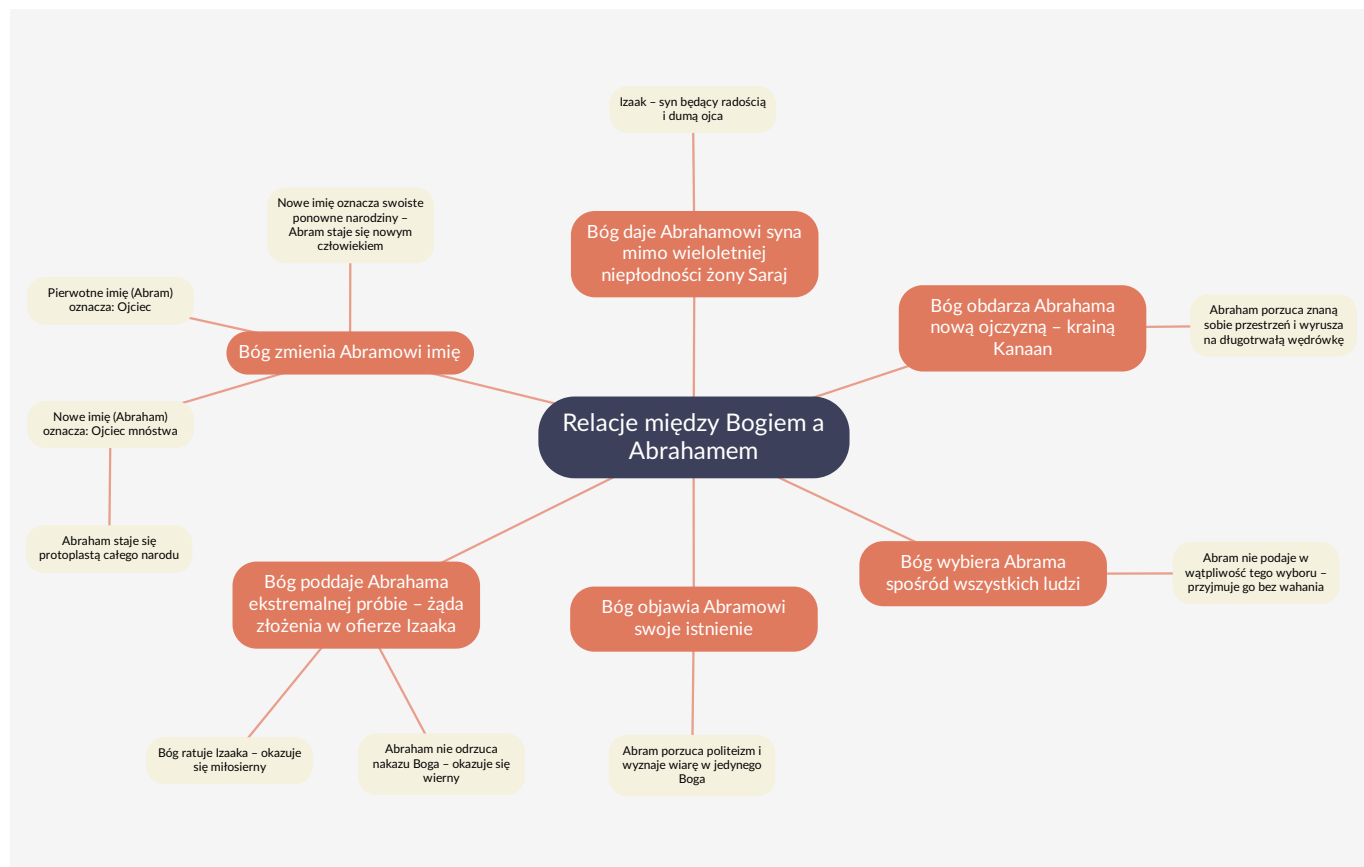
Polecenie 1

Na podstawie mapy myśli wypisz co najmniej pięć określeń, którymi scharakteryzujesz:

- Boga,
- Abrama/Abrahama,
- relacje między Bogiem a Abramem/Abrahamem.

Polecenie 2

Napisz krótki tekst, w którym odpowiesz na pytanie: „Abraham – wzór do naśladowania?”.
Tekst powinien zawierać twoją ocenę postępowania biblijnego patriarchy.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Oceń prawdziwość zdań. Zaznacz w tabeli P, jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

Zdanie	P	F
Lot to brat Abrahama	☐	☐
Abraham miał 99 lat, gdy Bóg zapowiedział narodziny jego syna.	☐	☐
Bóg zapowiedział, że potomkowie Abrahama przez 40 lat będą niewolnikami.	☐	☐
Abraham zmarł w Sychem.	☐	☐
Sara rozplakała się na wieść o tym, że urodzi syna.	☐	☐
Trzej goście nawiedzili Abrahama, gdy odpoczywał pod palmami.	☐	☐
Abraham usłyszał od Boga: „Weź twego syna jedynego, którego miłujesz, Izaaka, idź do Charanu i tam złóż go w ofierze na jednym z pagórków, jakie ci wskażę”.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Zaznacz słowa i grupy słów, które nadają tekstowi sens zgodny z biblijnym przekazem.

Bóg zmienił imię Abramowi / Lotowi / Izaakaowi i Saraj. Nowe imiona można określić jako mówiące, bo zawierają ważny przekaz. W imieniu „Abraham” kryła się informacja, że będzie on ojcem / przywódcą / królem wielu narodów. Saraj dostała nowe imię jako zapowiedź narodzin syna / wyjścia za mąż / zdobycia władzy w ziemi Kannan. Dla obojga / obu było to wydarzenie przełomowe / zwyczajne.

Ćwiczenie 3

Jakie obietnice Bóg złożył Abrahamowi?
Zaznacz poprawne odpowiedzi.

☐ narodziny syna

☐ szczęśliwy powrót do Ur

☐ długie życie w zdrowiu

☐ wieczna wolność dla potomków Abrahama

☐ zdobycie wielkiego majątku

☐ zamieszkanie w Kanaanie

☐ długie życie

☐ narodziny córek

Ćwiczenie 4

Na podstawie zamieszczonych cytatów wyjaśnij znaczenie imion Abram i Abraham.

Ćwiczenie 5

Abraham przez pewien czas prowadził koczowniczy tryb życia, był nomadą. Odmień wyraz nomada przez liczby i przypadki.

Liczba pojedyncza	Liczba mnoga

Ćwiczenie 6

Czy Abraham nigdy się nie wahał? Scharakteryzuj patriarchę jako człowieka, który miewał chwile zwątpienia. Swoją wypowiedź uzasadnij cytatami.

Ćwiczenie 7

W jaki sposób Abram/Abraham reagował na polecenia Boga? Napisz liczący co najmniej 60 słów tekst, w którym wyjaśnisz, jak patriarcha postępował po wysłuchaniu słów Bożych.

Ćwiczenie 8

W jakim celu Bóg poddał Abrahama próbie, nakazując mu złożyć w ofierze Izaaka?

Ćwiczenie 9

Które z obietnic danych przez Boga się spełniły? Wskaż i opisz tę obietnicę, która – według ciebie – była najważniejsza.

Praca domowa

Przeczytaj końcowy fragment 18. rozdziału Księgi Rodzaju. Mowa w nim o Sodomie, grzesznym mieście, w którym mieszkał tylko jeden człowiek sprawiedliwy, czyli Lot (bratanek Abrahama). Po zapowiedzi Boga, że zniszczy Sodomę i sąsiednią Gomerę, Abraham wdał się w rozmowę z Bogiem.

Jakie wnioski na temat relacji między Stwórcą a patriarchą można wyciągnąć z przebiegu tej rozmowy? Napisz na ten temat wypracowanie liczące co najmniej 200 słów.

“ Rdz 18, 20-33

18. 20 Po czym Pan rzekł: „Skarga na Sodomę i Gomerę głośno się rozlega, bo występki ich [mieszkańców] są bardzo ciężkie. [...] **22** [...] Abraham stał dalej przed Panem. **23** Zbliżywszy się do Niego, Abraham rzekł: „Czy zamierzasz wygubić sprawiedliwych wśród z bezbożnymi? **24** Może w tym mieście jest pięćdziesięciu sprawiedliwych; czy także zniszczysz to miasto i nie przebaczysz mu przez wzgląd na owych pięćdziesięciu sprawiedliwych, którzy w nim mieszkają? **25** [...] Czyż Ten, który jest sędzią nad całą ziemią,

mógłby postąpić niesprawiedliwie?” **26** Pan odpowiedział: „Jeżeli znajdę w Sodomie pięćdziesięciu sprawiedliwych, przebaczę całemu miastu przez wzgląd na nich”. **27** Rzekł znowu Abraham: „Pozwól, o Panie, że jeszcze ośmielę się mówić do Ciebie, choć jestem pyłem i prochem. **28** Gdyby wśród tych pięćdziesięciu sprawiedliwych zabrakło pięciu, czy z braku tych pięciu zniszczysz całe miasto?” Pan rzekł: „Nie zniszczę, jeśli znajdę tam czterdziestu pięciu”. **29** Abraham znów odezwał się tymi słowami: „A może znalazłoby się tam czterdziestu?” Pan rzekł: „Nie dokonam zniszczenia przez wzgląd na tych czterdziestu”. **30** Wtedy Abraham powiedział: „[...] może znalazłoby się tam trzydziestu?” A na to Pan: „Nie dokonam zniszczenia, jeśli znajdę tam trzydziestu”. **31** Rzekł Abraham: „[...] gdyby znalazło się tam dwudziestu?”. Pan odpowiedział: „Nie zniszczę przez wzgląd na tych dwudziestu”. **32** Na to Abraham: „[...] gdyby znalazło się tam dziesięciu?” Odpowiedział Pan: „Nie zniszczę przez wzgląd na tych dziesięciu”. **33** Wtedy Pan, skończywszy rozmowę z Abrahamem, odszedł, a Abraham wrócił do siebie.

Źródło: Rdz 18, 20-33, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 37–38.

Dla nauczyciela

Autor: Małgorzata Kosińska-Pułka, Bożena Święch

Przedmiot: Język polski

Temat: Bóg Ojciec i ojciec Abraham. Relacja między Bogiem a człowiekiem – historia Abrahama

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

Lektura obowiązkowa

1) Biblia, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Hioba, Księgi Koheleta, Pieśni nad Pieśniami, Księgi Psalmów, Apokalipsy wg św. Jana;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- przedstawia historię Abrahama i jego przymierza z Bogiem;
- rozważa, czy Abraham jest wzorem do naśladowania;
- objaśnia znaczenie imion Abram / Abraham oraz okoliczności ich zmiany;
- dokonuje wyboru najważniejszej obietnicy, którą złożył Abrahamowi Bóg.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- burza mózgów.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca

1. Nauczyciel prosi, by uczniowie w domu opracowali w punktach ukazane w Księdze Rodzaju dzieje ludzkości. Na lekcji wybrani uczniowie omawiają etapy:

- od powstania świata do przymierza Boga z Noem po potopie,
- od czasów Noego do przymierza Boga z Abrahamem,
- od czasów Abrahama do zamieszkania Żydów w Egipcie.

2. Nauczyciel prosi uczniów o wyjaśnienie, co znaczy przymierze:

- zawierane między ludźmi,
- Boga z człowiekiem.

Uczniowie na zasadzie burzy mózgów wymieniają się swoimi spostrzeżeniami.

3. Nauczyciel podaje cel i temat zajęć.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie zapoznają się z mapą myśli i wykonują polecenia:

- Gromadzą słownictwo, podają wyrazy, którymi można scharakteryzować Boga, Abrama/Abrahama, relacje między Bogiem a Abramem/Abrahamem.
- Pisza krótki tekst, w którym odpowiadają na pytanie: „Abraham – wzór do naśladowania?”

2. Uczniowie samodzielnie wykonują umieszczone w e-materiałach ćwiczenia 1-5. Po ich wykonaniu nauczyciel wskazuje uczniów, którzy przedstawiają realizację kolejnych ćwiczeń. Uczniowie porównują swoje odpowiedzi.

3. Uczniowie wykonując ćwiczenia 6-9 w e-materiale, głośno rozważają (dyskusja moderowana przez nauczyciela), na czym polega posłuszeństwo Abrahama, jakiego poświęcenia musiał dokonać. Uczniowie spośród spełnionych przez Boga obietnic wybierają tę, którą uznają za najważniejszą w życiu Abrahama. Swoje wybory uzasadniają.

Faza podsumowująca

1. Nauczyciel rozdaje uczniom kartki z fragmentem tekstu Ericha Auerbacha *Blizna Odyseusza*. Uczniowie wykonują polecenia:

- na marginesie tekstu sporządzają jego mapę (redagują dopiski, stosują podkreślenia, wektory i inne znaki wskazujące na proces rozumienia tekstu teoretycznego;
- formułują do kolejnych akapitów pytania, na które można znaleźć odpowiedź w tym fragmencie;
- interpretują – w kontekście informacji zgromadzonych na lekcji – fragment:

Spośród zjawisk charakteryzuje się tylko to, co ważne dla celu akcji, reszta pozostaje w cieniu; zaakcentowano jedynie rozstrzygające punkty kulminacyjne fabuły, wszystko, co znajduje się pomiędzy nimi, jest nieistotne; miejsce i czas pozostają nieokreślone i domagają się wykładni; myśli i uczucia nie są wyrażane, sugeruje je tylko milczenie i fragmentaryczne wypowiedzi; całość, w najwyższym i nieprzerwanym napięciu skierowana ku jednemu celowi, a przez to o wiele bardziej jednolita, pozostaje zagadkowa i na dalszym planie.

KARTA PRACY

((Erich Auerbach

Blizna Odyseusza

Bóg wystawił Abrahama na próbę. Rzekł do niego: „Abrahamie!” A gdy on odpowiedział: „Oto jestem”. – Już sam początek wprowadza nas w zadziwienie. Gdzież znajdują się obaj rozmówcy? Nie zostało to powiedziane. Z pewnością jednak czytelnik zdaje sobie sprawę, że nie mogą oni w każdej chwili znajdować się w tym samym miejscu na ziemi, że wobec tego jeden z nich – Bóg – musiał skądś przybyć, że musiał z jakichś wyżyn czy głębin wdrzeć się w sferę ziemską, aby przemówić do Abrahama. Skądże więc przybył, z jakiego miejsca zwrócił się do Abrahama? O tym nie ma wzmianki. [...] Nie dowiadujemy się również o przyczynie, która skłoniła go, by tak straszliwie doświadczyć Abrahama. Nie omówił jej przecież. [...] Nie poinformowano nas także, co rozważał we własnym sumieniu; niespodziewanie i zagadkowo pojawia się na scenie z nieznanymi wyżyn czy głębin i woła: Abrahamie! [...] Wyobrażenia Żydów o istocie bóstwa są [...] symptomem ich sposobu przedstawiania i ujmowania rzeczywistości. Stanie się to jeszcze bardziej jasne, jeśli zwrócimy się teraz do Abrahama, drugiego partnera dialogu. Gdzież on się znajduje? Tego nie wiemy. Powiada wprowadzić: Oto jestem – ale użyty tu zwrot hebrajski oznacza mniej więcej tyle, co „Spójrz na mnie” lub „Słucham” – i w żadnym wypadku nie może określić rzeczywistego miejsca, na którym stoi Abraham, lecz jedynie jego stanowisko moralne w stosunku do Boga, który go wezwał: oto jestem w oczekiwaniu na Twoje rozkazy. Gdzież jednak znajduje się on praktycznie, w Bersabee lub gdzie indziej, w domu czy może pod

gołym niebem – o tym nie zostaliśmy poinformowani; narratora to nie interesuje, nie dowiaduje się o tym czytelnik, a także zajęcie, któremu oddawał się Abraham, gdy Bóg go zawołał, pozostaje ukryte w cieniu. [...] Nie uzmysłowiono nam nic więcej oprócz słów, jakimi odpowiada on Bogu: Hinne-ni, wejrzyj na mnie tutaj; w ten sposób zostaje co prawda zasugerowany przejmujący gest posłuszeństwa i gotowości, ale wyobrażenie sobie tego gestu pozostawiono czytelnikowi. W odniesieniu do obu rozmówców uzmysłowiono zatem tylko słowa – krótkie, oderwane, niczym nie poprzedzone i ostro zderzające się ze sobą; cała reszta pozostaje w cieniu. Do tego zaś dodajmy, że obaj rozmówcy nie znajdują się na tym samym planie; jeśli wyobrazimy sobie Abrahama na planie pierwszym, jeśli na planie tym dostrzeżemy jego postać, może padającą w pokłonie, może klęczącą, może pochylającą się z uniesionymi ramionami, może wreszcie spoglądającą ku górze, to na planie tym nie ma przecież Boga; słowa i gesty Abrahama kierują się wzwyż lub w głąb obrazu, ku owemu miejscu nieokreślonemu, [...] ku miejscu, z którego dobiega głos. Po tym początku Bóg wydaje rozkaz i teraz rozpoczyna się sama opowieść; opowieść tę każdy zna; rozwija się ona bez jakiegokolwiek wtrętu, w niewielu zdaniach głównych, których wzajemny związek syntaktyczny jest nader ubogi. Rzeczą nie do pomyślenia byłby tu opis sprzętu, jakim posługują się bohaterowie, krajobrazu, który się właśnie przemierza, osłów czy pachołków, którzy towarzysza pochodowi; albo też opis ich pochodzenia, okazji, przy której zostali zdobyci, materiału, z którego sporządzono sprzęty, ich wyglądu i użyteczności; brak tu jakiegokolwiek przymiotnika; mamy po prostu służki, osła, miecz, drwa i nic więcej, żadnego epitetu; służą one wyłącznie celowi nakazanemu przez Boga; to, czym są poza tym, czym były lub czym będą, pozostaje w cieniu. Odbywa się tu jakaś podróż, albowiem Bóg wskazał miejsce, na którym ma się dokonać ofiara; ale i o tej podróży nie dowiadujemy się nic poza tym, że trwała trzy dni, przy czym również i ta informacja podana została w sposób zagadkowy: „Nazajutrz rano Abraham osiodłał swego osiołka [...]

i ruszył w drogę do miejscowości; o której mu Bóg powiedział.” „Na trzeci dzień Abraham, spojrzawszy, dostrzegł z daleka ową miejscowość.” Podniesienie oczu jest tutaj jedynym gestem, ba, jedyną informacją, jakiej dostarczono nam w związku z podróżą; i mimo że gest ów znajduje uzasadnienie w tym, iż miejsce wskazane przez Boga znajduje się w górze, fakt, że jest to jedyna informacja, pogłębia odczucie pustki wiążące się z odbytą drogą; odnosimy wrażenie, iż Abraham nie obejrzał się podczas podróży w prawo ani w lewo, że stłumił w sobie i w swych towarzyszach wszelkie przejawy życia z wyjątkiem poruszania się stóp. W ten sposób podróż staje się jak gdyby milczącym pochodem poprzez coś nieokreślonego i tymczasowego, zatrzymaniem oddechu, wydarzeniem, które nie ma teraźniejszości i wprowadzone jest pomiędzy przeszłość i przyszłość jak jakieś trwanie niczym nie wypełnione, a jednak wymieralne: trzy dni! Tego rodzaju „trzy dni” wręcz domagają się wykładni symbolicznej, którą zresztą później znalazły. Rozpoczęły się one „rano”. Ale w jakim momencie „na trzeci dzień” Abraham podniósł oczy i „dostrzegł z daleka ową miejscowość”? O tym tekst nas nie informuje. Z pewnością nie późno wieczór, ponieważ, jak się zdaje, pozostało jeszcze dość czasu, aby wejść na górę i odprawić ofiarę. A zatem informacja, że Abraham wstał „rano”, podana jest bynajmniej nie w celu określenia czasu, ale z uwagi na jej sens moralistyczny; ma ona wyrazić punktualność, gorliwość i skrupulatność, jakie w swym posłuszeństwie wykazuje tak ciężko doświadczony Abraham. Gorzka jest mu pora jutrenki, kiedy to siodła osła, przywołuje swego syna Izaaka i sługi i wybiera się w drogę; a jednak jest posłuszny, wędruje aż do trzeciego dnia, w którym podnosi oczy i dostrzega miejsce. Nie wiemy, skąd przybywa, ale jego cel jest wyraźnie określony: Jeruel w krainie Moria. Jakąż miejscowość się w ten sposób określa, tego dokładnie nie wiemy. [...] W każdym razie chodziło o jakieś miejsce kultu, któremu związek z ofiarą Abrahama nadał szczególną świętość. Podobnie jak „nazajutrz rano” nie służy określeniu czasu, tak też „idź do kraju Moria” nie służy określeniu przestrzeni; w obu przypadkach

nie pojawia się przecież rozgraniczenie przeciwstawne: nie znamy ani pory dnia, o której Abraham podniósł oczy, ani też miejsca, z którego wyruszył w drogę. Toteż „Jeruel” znaczący jest nie jako cel ziemskiej podróży, który by pozostawał w relacji geograficznej do innych miejscowości, ale dzięki swemu szczególnemu przeznaczeniu, przez swój stosunek do Boga, który miejscowość tę wybrał na teren akcji, i dlatego właśnie musiała zostać nazwana. [...] Spośród zjawisk charakteryzuje się tylko to, co ważne dla celu akcji, reszta pozostaje w cieniu; zaakcentowano jedynie rozstrzygające punkty kulminacyjne fabuły, wszystko, co znajduje się pomiędzy nimi, jest nieistotne; miejsce i czas pozostają nieokreślone i domagają się wykładni; myśli i uczucia nie są wyrażane, sugeruje je tylko milczenie i fragmentaryczne wypowiedzi; całość, w najwyższym i nieprzerwanym napięciu skierowana ku jednemu celowi, a przez to o wiele bardziej jednolita, pozostaje zagadkowa i na dalszym planie.

Źródło: Erich Auerbach, *Blizna Odyseusza*, Warszawa 1968, s. 54–59.

Praca domowa

Przeczytaj końcowy fragment 18. rozdziału Księgi Rodzaju. Mowa w nim o Sodomie, grzesznym mieście, w którym mieszkał tylko jeden człowiek sprawiedliwy, czyli Lot (bratanek Abrahama). Po zapowiedzi przez Boga, że zniszczy Sodomę i sąsiednią Gomerę, Abraham wdał się w rozmowę z Bogiem.

Jakie wnioski na temat relacji między Stwórcą a patriarchą można wyciągnąć z przebiegu tej rozmowy? Napisz na ten temat wypracowanie liczące co najmniej 200 słów.

“ Rdz 18, 20-33

18. 20 Po czym Pan rzekł: „Skarga na Sodomę i Gomerę głośno się rozlega, bo występki ich [mieszkańców] są bardzo ciężkie. [...] **22** [...] Abraham stał dalej przed Panem. **23** Zbliżywszy się do Niego, Abraham rzekł: „Czy zamierzasz wygubić sprawiedliwych wśród bezbożnymi? **24** Może w tym mieście jest pięćdziesięciu sprawiedliwych; czy także zniszczysz to miasto i nie przebaczysz mu przez wzgląd na owych pięćdziesięciu sprawiedliwych, którzy w nim

mieszkają? **25** [...] Czyż Ten, który jest sędzią nad całą ziemią, mógłby postąpić niesprawiedliwie?” **26** Pan odpowiedział: „Jeżeli znajdę w Sodomie pięćdziesięciu sprawiedliwych, przebaczę całemu miastu przez wzgląd na nich”. **27** Rzekł znowu Abraham: „Pozwól, o Panie, że jeszcze ośmielę się mówić do Ciebie, choć jestem pyłem i prochem. **28** Gdyby wśród tych pięćdziesięciu sprawiedliwych zabrakło pięciu, czy z braku tych pięciu zniszczysz całe miasto?” Pan rzekł: „Nie zniszczę, jeśli znajdę tam czterdziestu pięciu”. **29** Abraham znów odezwał się tymi słowami: „A może znalazłoby się tam czterdziestu?” Pan rzekł: „Nie dokonam zniszczenia przez wzgląd na tych czterdziestu”. **30** Wtedy Abraham powiedział: „[...] może znalazłoby się tam trzydziestu?” A na to Pan: „Nie dokonam zniszczenia, jeśli znajdę tam trzydziestu”. **31** Rzekł Abraham: „[...] gdyby znalazło się tam dwudziestu?”. Pan odpowiedział: „Nie zniszczę przez wzgląd na tych dwudziestu”. **32** Na to Abraham: „[...] gdyby znalazło się tam dziesięciu?” Odpowiedział Pan: „Nie zniszczę przez wzgląd na tych dziesięciu”. **33** Wtedy Pan, skończywszy rozmowę z Abrahamem, odszedł, a Abraham wrócił do siebie.

Źródło: Rdz 18, 20-33, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. Zespół Biblistów Polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, Poznań 1980, s. 37–38.

Materiały pomocnicze

Kazimierz Bukowski, *Biblia a literatura polska*, Warszawa 1990.

Anna Kamieńska, *Książka nad książkami*, Wrocław 2000.

Gerard Denizeau, *Biblia objaśniana obrazami mistrzów malarstwa*, Kraków 2017.

Erich Auerbach, *Blizna Odyseusza*, [w:] tenże, *Mimesis*, Warszawa 1968.

Wskazówki metodyczne

Uczniowie mogą wykorzystać multimedium (mapę myśli) do lekcji powtórkowej.